

Komisja Dialogu Społecznego ds. Środowiska Przyrodniczego

Warszawa, 16.10.2013 r.

Prezydent m.st. Warszawy

Pani

Hanna Gronkiewicz-Waltz

Plac Bankowy 3/5

00-950 Warszawa

Dotyczy: projektu Life+ "Ochrona siedlisk kluczowych gatunków ptaków Doliny Środkowej Wisły w warunkach intensywnej presji aglomeracji warszawskiej" (WislaWarszawska.pl) oraz innych działań podejmowanych w ciągu ostatnich lat w międzywalu Wisły Warszawskiej.

Wniosek Komisji Dialogu Społecznego

Komisja Dialogu Społecznego (KDS), po zebraniu wszelkich publicznie dostępnych dokumentów i opinii oraz po wysłuchaniu prezentacji projektu Life+Wisła Warszawska, zwraca się o ponowne, dogłębne przeanalizowanie planowanych zadań inwestycyjnych, przewidzianych w ramach projektu Life+ "Ochrona siedlisk kluczowych gatunków ptaków Doliny Środkowej Wisły w warunkach intensywnej presji aglomeracji warszawskiej" (WislaWarszawska.pl) (Karta Informacyjna Przedsięwzięcia , Warszawa 2013, opr. Halcrow Group Sp. z o.o. Oddział w Polsce).

KDS zwraca się o uwzględnienie opinii ornitologów, specjalistów obszarów chronionych, w tym obszarów Natura 2000, i innych przedstawicieli środowisk żywnośnie zainteresowanych rzeczywistym rozwojem okolic Wisły z zachowaniem w pełni ich wartości przyrodniczych.

przy Biurze Ochrony Środowiska Urzędu m.st. Warszawy

Pl. Starynkiewicza 7/9, 02-915 Warszawa, <http://kds-srodowisko.waw.pl/>

Nie chcemy, aby powtórzyła się sytuacja, która miała miejsce w związku z masową wycinką drzew w Ogrodzie Krasińskich. Dopiero po wielu wystąpieniach organizacji ekologicznych, w tym organizacji skupionych w KDS, doszło do zajęcia wspólnego stanowiska przez Generalnego Konserwatora Zabytków i Głównego Konserwatora Przyrody, dotyczącego współpracy regionalnych dyrektorów ochrony środowiska oraz wojewódzkich konserwatorów zabytków, która w przyszłości ma nie dopuścić do powtórzenia się sytuacji, jak we wspomnianym Ogrodzie.

Na podstawie zebranych materiałów, uzupełnionych podczas posiedzenia KDS przez dra Wiesława Nowickiego, komisja zwraca się również w następujących sprawach:

- **Komisja wnosi o sporządzenie analizy skumulowanych działań, mających wpływ na środowisko przyrodnicze Wisły Warszawskiej od początku realizacji projektu.**
- **Komisja wnosi o sporządzenie raportu oddziaływania na środowisko działań zaplanowanych w ramach projektu. W przypadku sporządzenia takiego raportu, komisja wnosi o jego upublicznienie.**
- **Komisja wyraża poparcie dla stanowiska Stołecznego Towarzystwa Ochrony Ptaków, opublikowanego na stronie internetowej stowarzyszenia, w którym m.in. zwrócono uwagę na fakt, że „(...) projekt *LIFE+ wislawarszawska.pl* był pisany kilka lat temu, zanim jeszcze międzywale Wisły dotknęła tak intensywna i zubażająca przyrodniczo wycinka zadrzewień i zakrzewień. Należy wziąć pod uwagę wciąż zwiększającą się antropopresję, związaną ze zmianą charakteru prawego brzegu rzeki z przyrodniczo-dzikiego, na imprezowo-rekreacyjny (liczne imprezy, obecność klubów, rozległe, sztuczne plaże z bardzo licznymi użytkownikami itd.). Realizując projekt, należy wziąć pod uwagę skumulowany efekt powyższych działań, które w ciągu ostatnich kilku lat miały miejsce w Warszawie na terenie doliny Wisły i jej okolic.”**
- **Komisja wnosi o rezygnację z zabiegów obniżania rzędnej korony (powierzchni) na wyznaczonych terenach objętych projektem.**
- **Komisja wnosi o rezygnację z wycinek wzdłuż linii brzegowej Wisły w zaprojektowanych lokalizacjach: Piaskarnia Siekierki, Stara Wisła, Zawady – międzywale.**
- **Komisja zwraca się o udostępnienie jej kopii decyzji (wraz z opiniami odpowiednich wydziałów urzędów dzielnic), na podstawie których działają piaskarnie zlokalizowane na warszawskim odcinku Wisły.**

- **Komisja zwraca się o przekazanie kopii protokołów ze wszystkich posiedzeń Komitetu Sterującego.**
- **Komisja wnosi o przekazanie ekspertyz (w postaci elektronicznej), do których odwoływali się przedstawiciele Zarządu Mienia m.st.Warszawy, obecni na posiedzeniu KDS.**
- **Na podstawie artykułu 45 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. nr 199, poz. 1227 z późn. zm.) Komisja zwraca się o sprawowanie nadzoru nad funkcjonowaniem ekoportalu, który jest jedynym źródłem informacji dla organizacji ekologicznych. Brak informacji na ekoportalu uniemożliwia skorzystanie przez organizacje ekologiczne z ich ustawowych uprawnień zawartych w artykule 44 powyższej ustawy.**

Uzasadnienie

W 2011 roku miasto stołeczne Warszawa rozpoczęło realizację projektu Life+ "Ochrona siedlisk kluczowych gatunków ptaków Doliny Środkowej Wisły w warunkach intensywnej presji aglomeracji warszawskiej". Działania, podejmowane w ramach tego projektu, w swoich założeniach miały na celu poprawę warunków przyrodniczych w Dolinie Środkowej Wisły na terenie aglomeracji warszawskiej.

Zgodnie z dokumentem Karta Informacyjna Przedsięwzięcia, Warszawa 2013, opr. Halcrow Group Sp. z o.o. Oddział w Polsce :

*„Przedsięwzięcie o nazwie **Life+ "Ochrona siedlisk kluczowych gatunków ptaków Doliny Środkowej Wisły w warunkach intensywnej presji aglomeracji warszawskiej"** (**WislaWarszawska.pl**) obejmuje odcinek Wisły od Wysp Zawadowskich do Ławic Kiełpińskich, w tym odcinek tzw. Wisły Warszawskiej. Zlokalizowane jest przede wszystkim w obrębie Warszawy (miasto na prawach powiatu) oraz w powiatach: legionowskim (rejon Rajszewa) i warszawskim zachodnim (rejon Łomianek).*

Przedsięwzięcie to ma składać się z następujących zadań inwestycyjnych:

- tworzenie trwałych izolowanych wysp i ławic piaszczystych poza nurtem głównym rzeki (Gołędzinów, Rajszew);
- odtwarzanie odsłoniętych mulistych i piaszczystych brzegów rzeki (Rajszew, Łomianki Dolne, Łomianki Dolne Piaskarnia B, Gołędzinów, Piaskarnia Siekierki, Stara Wisła, Wyspy Zawadowskie);
- tworzenie wysp pływających;
- stworzenie zaplecza edukacyjno-rekreacyjnego.

(Budowa pawilonów edukacyjnych, Utworzenie szlaku edukacyjno-rekreacyjnego wraz z miejscami obserwacji ptaków i zapleczem technicznym. W ramach tego zadania zaplanowane zostały parkingi (międzywale poniżej Mostu Łazienkowskiego na prawym brzegu rzeki, w okolicy plaży Saskiej; na prawym brzegu rzeki, w międzywale, na wysokości ul. Ratuszowej; Tarchomin, poza obszarem międzywala, przy drodze do piaskowni, na wysokości ul. Łączącej.)

2 września 2013 r. Burmistrz Łomianek wystosował pismo zawiadamiające o wszczęciu postępowania administracyjnego, na wniosek Zarządu Mienia m. st. Warszawy, w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcia polegającego na odtworzeniu odsłoniętych mulistych i piaszczystych brzegów Wisły poprzez wycinkę drzew i krzewów (realizowanego w ramach Projektu Life +).

Planowane zadania inwestycyjne (w tym wycinka ok. 50 ha krzewów i drzew w ośmiu lokalizacjach, powtarzanie zabiegów co 2-3 lata) mają być realizowane na terenie obszaru Natura 2000: Dolina Środkowej Wisły oraz Kampinoska Dolina Wisły, na terenie rezerwatów przyrody: Wyspy Zawadowskie, Ławice Kiełpińskie, w strefie Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, w otulinie Kampinoskiego Parku Narodowego, czyli na obszarach wymagających specjalnej ochrony.

Międzywale na odcinku warszawskim, mimo degradacji, było wyjątkowe ze względu na dużą różnorodność gatunkową roślin i zwierząt. Znaczenie Wisły jest istotne, gdyż pełni ona rolę korytarza ekologicznego.

W ciągu ostatnich kilku lat intensywne wycinki drzew i krzewów w międzywale prowadzone były m.in. przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie, Zarząd Mienia m.st. Warszawy - w ramach działań określanych jako przeciwpowodziowe oraz walki z gatunkami obcymi, polegającej na usuwaniu drzew takich gatunków, jak klon jesionolistny, klon srebrzysty, robinia akacjowa, topola kanadyjska itd. Ponadto, w ramach projektu „Warszawski Węzeł Wodno-Rowerowy „Pedałuj i płyń” (etap I lata 2009-2013), w związku ze zorganizowaniem plaż, dokonano wycinek krzewów i drzew w ich okolicy (dość duża strefa oddziaływania plaż, szczególnie w rejonie Stadionu Narodowego).

W związku z powyższymi działaniami, wiele obszarów stało się łatwo dostępnych, powstały prześwity oraz liczne nieplanowane sieci ścieżek, coraz więcej samochodów wjeżdża na teren międzywala (np. w rejonie Mostu Poniatowskiego). Na terenach tak cennych pod względem przyrodniczym obecność ludzi powinna ograniczać się do wyznaczonych szlaków i miejsc.

Jak wynika z materiałów otrzymanych od prof. Macieja Luniaka (kwiecień, 2011):

- *„W ciągu ostatnich miesięcy nastąpiła intensyfikacja prac prowadzonych na międzywale Wisły, zmieniająca (zubażająca!) w bardzo znaczącym stopniu warunki przyrodnicze obszaru Warszawskiej Wisły, na którym ma być realizowany omawiany projekt Life+. Zmiany te jednocześnie w znacznym stopniu dotyczą warunków przyrodniczych obszaru Natura 2000 na warszawskim odcinku Wisły. W 2010 i na początku 2011 r. przeprowadzono liczne wycinki (także karczowania) zadrzewień i*

roślinności krzewiastej w prawobrzeżnym pasie łęgów. Rozmiar tych zmian jest nieporównywalnie większy niż w poprzednich latach i zasadniczo zmienia wyjściową sytuację Projektu.

- Główny cel omawianego Projektu, poprawa warunków przyrodniczych Wisły Warszawskiej, nie jest możliwy do osiągnięcia bez całościowego traktowania tego obszaru. Tymczasem wymienione prace, radykalnie zmieniające te warunki przyrodnicze prowadzone są w oderwaniu od projektu Life+, a przecież będą miały negatywny wpływ na jego wynik końcowy. Główny sponsor wiślanego projektu LIFE+ (UE), na pewno będzie oceniał całość efektu przyrodniczego przedsięwzięcia i może nie zaakceptować sukcesu na wąskim wycinku, osiągniętego w oderwaniu od ogólnych negatywnych zmian.”

Prof. Krzysztof W. Opaliński napisał: „Realizowane od lat przez warszawski Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej plany zabudowy hydrotechnicznej i zagospodarowania międzywala Wisły w Warszawie powodują postępującą degradację przyrody rzeki i jej pobrażę (Luniak 2000). Przy okazji warto przypomnieć, że Ramowa Dyrektywa Wodna wymaga od państw unijnych stosowania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, którego jednym z punktów jest ochrona meandrów i terenów zalewowych rzek.” (K.W. Opaliński „O Wiśle i piasku”, Wiadomości Ekologiczne, 2011).

Jak wynika z zebranych przez KDS materiałów, w Warszawie obecnie **żadna instytucja nie jest odpowiedzialna za koordynowanie działań związanych z wycinką drzew i krzewów w międzywale Wisły**. Oznacza to również, że brak jest analizy skumulowanego wpływu na środowisko wszystkich prowadzonych niezależnie wycinek, ponieważ żadna z instytucji nie gromadzi w tym zakresie pełnych danych, nie prowadzi analiz i badań.

W związku z powyższym, konieczne jest opracowanie raportu o skumulowanych działaniach mających wpływ na środowisko przyrodnicze Wisły Warszawskiej od początku realizacji projektu.

Jak KDS-owi wiadomo, wnioski w tym zakresie były już wcześniej kierowane do Pani Prezydent m.st. Warszawy.

Na terenach, na których dokonano drastycznej wycinki drzew gatunków nierodzimych (przy tym zniszczono również roślinność towarzyszącą oraz siedliska znacznej części fauny), widoczna jest ekspansja klonu jesionolistnego, odrastającego ze zwiększoną siłą (np. okolice Żerania od strony południowej, liczne miejsca na praskim brzegu Wisły). Pojawia się pytanie, czy nie uzyskano efektu przeciwnego do zamierzonego, mającego na celu przywrócenie gatunków drzew rodzimych. Próba nasadzeń innych drzew, jeżeli miała miejsce, nie powiodła się, w każdym razie - nie widać efektów tych działań.

Na posiedzeniu KDS-u nie uzyskano informacji, jakie prace planowane są na tych terenach, jak długo będą trwały. W związku z tym, KDS zwraca się o udostępnienie sporządzonej ekspertyzy, dotyczącej powyższych działań.

W projekcie Life + planowane jest obniżenie rzędnej korony (obniżenia powierzchni) m.in. wysp (Łomianki Dolne Piaskarnia) oraz półwyspu (Piaskarnia Siekierki). Jak wynika z

dyskusji na posiedzeniu KDS i przedstawionego stanowiska TOP, zabieg ten nie tylko nie poprawi stanu ochrony siedlisk kluczowych gatunków ptaków Doliny Środkowej Wisły, lecz wręcz je pogorszy (zwiększenie prawdopodobieństwa zalania powierzchni terenu, a tym samym zniszczenia kolonii lęgowej).

Zaplanowana na terenach brzegów Wisły wycinka (Piaskarnia Siekierki, Stara Wisła, Zawady-międzywale), mająca na celu ochronę siedlisk siewkowatych, w rzeczywistości nie spełni tego zadania. Ponadto, przeprowadzenie takich działań doprowadziłoby do strat innych gatunków objętych ochroną (w załączeniu kopie stanowisk TOP i STOP w tej sprawie).

Utworzenie piaszczysto-żwirowej ławicy (np. przy wyspie Rajszew, Gołędzinów) stoi w sprzeczności z prowadzoną jednocześnie, na podstawie zgody wyrażonej w imieniu Pani Prezydent, poborem materiału przez piaskarnie, działające na terenie tzw. Wisły Warszawskiej. Dotyczy to między innymi Wyspy Zawadowskiej i prowadzonego poboru piachu na terenie objętym ścisłą ochroną rezerwatową. Prowadzi to do absurdalnej sytuacji, gdy jednocześnie pobierany jest piach i wywożony na zewnątrz, podczas gdy w ramach projektu brana jest pod uwagę konieczność dowiezienia materiału z zakładu wydobywczego. Nosi to co najmniej znamiona niegospodarności. Jest również znamienym przykładem braku koordynacji działań na tym samym terenie. Niekonsekwentnym działaniem, graniczącym z absurdem, jest działanie polegające na usypywaniu łąch w środowisku rzeczonym, które jest bardzo dynamiczne. Materiał do tworzenia łąch ma pochodzić z pogłębienia koryta obok wyspy, a jak nie wystarczy – z piaskarni wiślanej. Piaskarnie i eksploatacja materiału rzeczego to, zdaniem KDS, temat na osobną dyskusję.

Kolejnym zagadnieniem jest lokalizacja parkingów. Na posiedzeniu KDS nie podano przekonujących argumentów dla konieczności utworzenia dwóch parkingów (faktycznie – zaakceptowania istnienia pół-dzikich parkingów) w międzywale Wisły - poniżej Mostu Łazienkowskiego oraz na przedłużeniu ul. Ratuszowej - zamiast, czego należałoby oczekiwać w ramach działań projektu Life+, podjęcia działań zmierzających do całkowitej eliminacji samochodów z terenu międzywala.

Dodatkowo, analiza zebranych materiałów wskazuje na to, że:

- zabiegi pielęgnacyjne, polegające na "karczowaniu krzewów", "oczyszczaniu z krzewów i drzew" wiążą się z niszczeniem istniejących siedlisk fauny (kręgowców i bezkręgowców), zwiększeniem antropopresji, przerwaniem ciągłości w strukturze korytarzy ekologicznych;
- projekt nastawiony na ratowanie kluczowego gatunku, względnie gatunków zagrożonego/zagrożonych w skali Europy, również w Polsce, jest wąskim punktem widzenia sprawy. Według opinii ekspertów, m.in. prof. Macieja Luniaka, dra Wiesława Nowickiego, niewiele pomoże gatunkom będącym jego celem, a zaszkodzi przyrodzie Wisły jako całości.
- a contrario pogląd uznający inne gatunki ptaków za kluczowe, wymagałby szczegółowego rozpatrzenia, w rozłożeniu na gatunki i lokalne uwarunkowania, i jest raczej niemożliwy do wykonania, gdyż wymagałby "zawrócenia" już aktualnie zaawansowanego projektu (wydane

środki). Byłaby to katastrofa dla uruchomionego mechanizmu, który ma w swoich argumentach m.in. zagrożenie powodziowe dla Warszawy.

Jak wynika z materiałów zebranych przez KDS, podstawową wadą projektu Life+ jest brak propozycji **działań konserwatorskich**. Brak jest nawet zaleceń dotyczących minimalizowania zniszczenia środowiska, związanych z planowanymi działaniami oraz działaniami towarzyszącymi (np. drogi dojazdowe). Wg dra Wiesława Nowickiego, *projekt „nie realizuje kluczowych, faktycznych, potrzeb ochrony (np. porządne oznakowanie terenów rezerwatowych, pilnowanie przez służby miejskie lęgówisk mew i rybitw w rezerwach warszawskich przed niekontrolowaną penetracją ludzką, rekultywacja komercyjnych piaskarni i ich składowisk, które już dawno powinny zaprzestać swojej działalności na terenie wiślanych rezerwatów przyrody, eliminacja czworonożnych drapieżników w pobliżu kolonii lęgowych, potrzeba instalacji platform lęgowych dla bielików, utrzymanie już zainstalowanych skrzynek lęgowych dla ptaków itp.)”*.

W związku z tym, wnosimy, jak na wstępie.

Maria Rosołowska

Przewodnicząca KDS

Do wiadomości:

- BOS;
- RDOŚ;
- Zarząd Mienia m.st. Warszawy;
- Dyrektor Centrum Komunikacji Społecznej, p. Jarosław Józwiak;
- Koordynator projektu Life+ Nature Wisła Warszawska, p. Iwona Zwolińska
- Koordynator Projektu Life+ Nature Wisła Warszawska z ramienia Stołecznego Towarzystwo Ochrony Ptaków p. Ewa Kominek;
- Pełnomocnik ds. Wisły p. Marek Piwowarski;
- KOŚ RM st. Warszawy;
- Burmistrz gminy Łomianki;
- NFOSiGW;
- Ministerstwo Środowiska;
- Państwowa Rady Ochrony Przyrody.

Załącznik:

- *opinie prof. Macieja Luniaka;*
- *stanowisko TOP;*
- *stanowisko STOP.*